

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ

Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej

oraz Wojskowej Służby Polek

17-100 Toruń, ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 186

e-mail: fapak@wp.pl; www.zawacka.pl

NIP 956 16 25 127; REGON 870502736

KRS 00000 41692

Telefon 82 1090 1506 0000 0000 5002 0000

*herby i t.*



**Gdańsk**

*5. Wil. Bryg. AK*

**†† Makwas-Pugaczewski  
Robert ps. „Okoi”**

**M: 1603/2541 Pom.**

SPIS ZAWARTOŚCI  
TECZKI

Makwas-Pugačewski Robert

T:W: 1603/2541 Pom.

Golanisk 5. Wil. Boryg. AK

1./1. Relacja

*k. 2 s. 1-2*

1/2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora

1/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące delatora

II. Materiały uzupełniające relację

III/1. Materiały dotyczące rodziny relatora

III/2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r.

III/3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945)

III/4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r.

III/5. Inne .....

IV. Korespondencja

.....

.....

.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne :

*k. 2*

VI. Fotografie

*biała i kolorowa*

↑/1. Relacja - Makwas Pugaczewski  
Robert:

1. Miwinski Piotr, Za świętą sprawę,  
1 SW Gdańsk, 2011, s. 39 (biogram  
G. Makwas-Pugaczewskiego), kserokop. k.25.12



Wilmowski Białor., Za świętą sprawę,  
1947 Główny, 2011, s. 39.

1

#### ROBERT NAKWAS-PUGACZEWSKI „OKOŃ”



Urodził się 20 VII 1920 r. w Wilnie, jako syn Józefa i Jadwigi z Wiłowiczów. Mieszkał w Kurzeńcu (pow. wilejski, obecnie obw. miński na Białorusi), następnie w Wilejce, gdzie ukończył cztery klasy gimnazjum. Aktywnie działał w harcerstwie. W 1940 r. wyjechał z rodzicami do Wilna i kontynuował naukę w sowieckim gimnazjum. Od 1941 r. mieszkał w miejscowości Sorok Tatory (pow. wileńsko-trocki, obecnie obw. wileński na Litwie), gdzie pracował w gospodarstwie rolnym znanych rodziców.

W działalność niepodległościową zaangażował się w Wilejce na początku okupacji. Zagrożony aresztowaniem, 13 IX 1943 r. wyruszył w rejon Sużan, na północny-wschód od Wilna, z grupką ochotników, która w ciągu

kilku miesięcy rozrosła się do rozmiarów sporego oddziału partyzanckiego, nazwanego 3. Wileńską Brygadą AK por. Gracjana Fróga „Szczerbca”. Nakwas-Pugaczewski „Okon” mimo młodego wieku objął dowództwo 1. plutonu w 3. kompanii ppor. Jana Kasprzyckiego „Joego”. Znany był z wysokich wymagań wobec siebie i swoich żołnierzy, wyjątkowo odważny. Brał udział we wszystkich akcjach bojowych brygady do 8 I 1944 r., kiedy został ciężko ranny w czasie zwycięskiej potyczki pod Mikuliszkami. Był w gronie pierwszych sześciu żołnierzy 3. Wileńskiej Brygady AK odznaczonych Krzyżem Walecznych za tę walkę (Krzyże wręczał komendant okręgu 9 IV 1944 r.). Do oddziału wrócił w marcu 1944 r. Szlak bojowy zakończył podczas szturm na Wilno 7 lipca, a służbę w 3. Wileńskiej Brygadzie AK 18 lipca w Puszczy Rudnickiej w stopniu sierżanta, po podstępny otoczeniu i rozbrojeniu polskich partyzantów przez Sowietów.

Po demobilizacji oddziałów Armii Krajowej przedarł się do Wilna. W końcu października zgłosił się do punktu werbunkowego w Wilnie i wyjechał za kordon graniczny do Białegostoku, następnie do Zamościa, gdzie wraz z innymi partyzantami wileńskimi wstąpił w grudniu 1944 r. do oficerskiej Zjednoczonej Szkoły Lotniczej. 18 II 1945 r. został aresztowany jako jeden z pięciu organizatorów zbiorowej ucieczki. W czasie brutalnego śledztwa, prowadzonego przez oficerów Informacji Wojskowej, uszkodzono mu słuch. Na początku kwietnia został skazany przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Warszawie na karę sześciu lat więzienia. Na podstawie amnestii został zwolniony w kwietniu 1946 r. W czerwcu wyjechał do Gdańska, gdzie spotkał kolegów z partyzantki. Na początku lipca dołączył do 5. szwadronu 5. Wileńskiej Brygady AK (→) mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszi”, dowodzonego przez (→) sierż./ppor. Olgierda Christę „Leszka”. Objął stanowisko zastępcy dowódcy.

2

Po ciężkim ranieniu dowódcy szwadronu w potyczce pod Lipową Tucholską 20 lipca „Okon” objął dowództwo oddziału. Zgodnie z rozkazem „Leszka” do czasu powrotu dowódcy miał ograniczyć akcje zbrojne. Szwadronem dowodził do momentu jego powrotu z rekonwalescencji. 10 VIII 1946 r. w czasie ostatniej koncentracji szwadronów 5. Wileńskiej Brygady AK w lasach nadleśnictwa Błędno „Okon” został mianowany przez mjr. „Łupaszkę” podporucznikiem. <sup>u</sup>

Nakwas-Pugaczewski opuścił oddział na własną prośbę w październiku. Wyjechał do Łodzi, gdzie wstąpił do Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. W 1947 r. przeniósł się do mieszkającego we Wrocławiu od kilku miesięcy kolegi ze szwadronu, Bogdana Obuchowskiego „Zbyszka”. Pracował w biurze Centrali Rybnej jako Józef Wołowicz.

W latach 1946–1948 był członkiem tzw. grupy młodzieżowej Okręgu Wileńskiego Armii Krajowej, starającej się zachować więzy przyjaźni i odtworzyć niezależne harcerstwo. Niektórzy jej członkowie wykonywali też zadania wywiadowcze na polecenie Komendanta Eksterytorialnego Okręgu Wileńskiego Armii Krajowej, ppłk. Antoniego Olechnowicza „Pohoreckiego”. W 1948 r. na polecenie Olechnowicza uczestniczył w przygotowaniach ewakuacji z Gdańska do Szwecji zagrożonych konspiratorów na pokładzie kutra rybackiego. Jednak 3 VII 1948 r. został aresztowany przez Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w ramach skierowanej przeciwko środowisku wileńskiemu ogólnopolskiej „Akcji X”.

Jego sprawę rozpatrywano łącznie z trzynastoma innymi oskarżonymi wileńskimi konspiratorami. Wojskowy Sąd Rejonowy w Gdańsku pod przewodnictwem mjr. Juliana Wilfa skazał „Okonia” na karę dożywotniego więzienia. 28 V 1956 r. Sąd Wojewódzki w Gdańsku postanowił karę złagodzić do dwunastu lat więzienia. „Okon” wyrok odbywał więc dalej. Przez dziesięć lat nie miał widzeń, wiele lat nie otrzymywał paczek. Chorował na astmę, miał zaniki pamięci, był kompletnie wyczerpany nerwowo. Wniosek o warunkowe zwolnienie rozpatrzono negatywnie, co mogło wiązać się z odmową podjęcia przez niego współpracy agenturalnej z organami bezpieczeństwa. W 1958 r. pierwszy kontakt z „Okoniem” nawiązała Irena Rodziewicz, starając się załatwić jego wcześniejsze wyjście i wysyłając mu paczki. Pomagała mu również rodzina Benedykta Urbanowicza „Orlicza” z 3. Wileńskiej Brygady AK.

Na wolność „Okon” wyszedł warunkowo 12 IV 1958 r. w wyniku postanowienia Sądu Wojewódzkiego w Opolu. Zamieszkał w Gdańsku. Znalazł pracę jako urzędnik w Przedsiębiorstwie Upowszechniania Prasy i Książki „Ruch” w Gdańsku Wrzeszczu, z trudem przystosowując się do warunków wolności po traumatycznych przeżyciach więziennych. Żył bardzo skromnie, często chorował. Nie miał własnego mieszkania. Mieszkał w Gdańsku Wrzeszczu u swego przyjaciela z partyzantki i podkomendnego, (→) Zdzisława Zielenia „Orlika”. W ostatnich latach ciężko chorował. Oprócz Zieleniów opiekował się nim także kolega z partyzantki, Tadeusz Bartoszewicz „Szrapnel”.

Był inwigilowany przez Służbę Bezpieczeństwa.

Nie założył rodziny. Zmarł 21 VI 1973 r. Pochowany jest na cmentarzu Srebrzysko w Gdańsku Wrzeszczu obok swoich kolegów z 3. i 5. Wileńskiej Brygady AK.

T:U: 1603/2541 Pom.

Gdańsk

Nakwas - Pugaczewski  
Robert

v. karty informacyjne

l. 1

ROTKA  
m.in. Gdeisk

Nakras-Pugaczewski Robert

czonem org. zbrojnej „Szczereba-  
-Lupaszi - Oeconomica”

s. Józefa nr. 20.07.1920r. ram.

se Kroceniu Ps. „Okon”. HSR Gdeisk  
31.08.1949

Wyrok Sądów kraj. za przynależność do  
nielegalnych org. - Tom I, k-24 sygn. akt  
Sr. 184/H9 także ROTKA

H.M.M.

siem. Makras - Pugetowski <sup>gotaiški</sup>  
Robert ps. "Dkoni"

Josew 2  
5 Wil. Bnyg.  
RK.

Dołmiers sw adwomu 5. Wil. Bnyg. RK,  
którego dco, był Ładysław  
Badocha.

zob. T. osob. Badocha L. N: 1597/2535 Jan  
- Josew

MŁ. XII '11